

بررسی تاثیر کنترل داخلی و پایداری شرکت بر ریسک سیستماتیک و ریسک خاص

شرکت در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

میلاذ حبیب الهی^۱، یعقوب پورکریم^{۲*}

۱- دانشجوی دکترای مهندسی مالی، دانشکده مدیریت اقتصاد و حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تبریز، ایران

m.habibolahi87@gmail.com

۲- استادیار دانشگاه، حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز، ایران. pourkarim.y@gmail.com

چکیده:

هدف از انجام این تحقیق بررسی تاثیر کنترل داخلی و پایداری شرکت بر ریسک سیستماتیک و ریسک خاص در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بوده است. این تحقیق به روش توصیفی- همبستگی انجام شده و از نوع تحقیقات کاربردی است. جامعه آماری تحقیق را کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی یک دوره پنج ساله، از سال ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۵ تشکیل می دهند که تعداد ۹۳ شرکت در تمام طول دوره تحقیق در بازار بورس فعال بوده و مورد مطالعه قرار گرفته اند. داده های تحقیق از صورت های مالی شرکت ها استخراج گردیده و با استفاده از مدل های رگرسیونی به روش داده های ترکیبی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته های تحقیق نشان داد که کنترل داخلی بر ریسک سیستماتیک و ریسک خاص تاثیر معناداری دارد و پایداری شرکت بر ریسک غیرسیستماتیک شرکت تاثیر معکوس و معنی داری داشته است. متغیر اندازه شرکت ریسک سیستماتیک دارای اثر منفی معناداری می باشد. و نهایتا متغیر نسبت اهرم مالی بر ریسک سیستماتیک دارای اثر معناداری نمی باشد.

واژه های کلیدی: کنترل داخلی، پایداری شرکت، ریسک سیستماتیک، بورس اوراق بهادار تهران

۱- مقدمه

پایداری شرکتی رویکردی با هدف ایجاد ارزش بلندمدت برای ذی نفعان سازمان بوسیله استراتژی تجاری دوستدار محیط زیست است. در این رویکرد کوشش می شود بر ابعاد اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، محیطی و اخلاقی تمرکز شود. همچنین اهداف بلندمدت نیز نباید فدای دستیابی به هدف های کوتاه مدت شود. به طور کلی پایداری شرکتی رویکردی اقتصادی و عمل گرا با پتانسیل در راستای خلق فرصت ها و مخاطره ها برای تجارت و دادوستد می باشد. موضوع پایداری شرکتی مفهومی وسیع، پیچیده و در حال تکامل است که نگرش ها و ایده های متنوعی را دربر می گیرد. این مفهوم در آغاز با دیدگاه مالی شرکت ها ارتباط داشت. همچنین هدف اصلی آن به حداکثر رساندن ارزش برای سهام داران بود تا شرکت ها از طریق پایدار بودن در بلندمدت منتفع شوند. به دنبال افزایش تقاضا برای پاسخگویی در رابطه با فعالیت شرکت و اثرات آن بر جامعه، قوانین و مقرراتی برای نحوه گزارشگری شرکت ها تدوین می شود. به دیگر سخن باید گفت حرکت به سوی پایداری در کسب و کارها دیگر یک شعار زیبا و مردم پسند نیست. الزامات قانونی وجود دارد که شرکت ها را ملزم می سازد تا از این اصول در تصمیم گیری سازمانی استفاده نمایند.

در ادبیات مالی انواع ریسک های مختلف شناسایی شده است که هر یک تعریف خاص خود را دارند. از یک دیدگاه ریسک را می توان در دو دسته طبقه بندی کرد: دسته اول ریسک هایی است که به عوامل داخلی شرکت مربوط می شود. در هر شرکتی این نوع ریسک ها به شرایط خاص همان شرکت بستگی دارد و ربطی به ریسک سایر شرکت ها ندارد. در نتیجه این نوع ریسک می تواند خاص یک صنعت معین باشد. این نوع ریسک را ریسک غیرسیستماتیک گویند (ریسک خاص شرکت). دسته دوم ریسک هایی است که خاص یک یا چند شرکت نبوده و به کل بازار مربوط می شود. این نوع ریسک ها در اثر عواملی که بازه کل بازار را تحت تاثیر قرار می دهند به وجود می آید ریسک سیستماتیک می گویند (نوروش و وفادار، ۱۳۷۸).

ISC
۰۱۲۲۰-۵۹۴۰۴

نخستین کنفرانس ملی

کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

چالش‌ها و راهکارهای نوین در مدیریت، حسابداری و صنعت بیمه

زمان برگزاری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰
MCII-conf.ir

توسعه و پیچیدگی روزافزون واحدهای اقتصادی، پیشرفت مستمر فن آوری، افزایش حجم معاملات، کمبود منابع، افزایش رقابت و وجود انواع خطرات تهدیدکننده اهداف و سیاست‌های سازمان، سبب شده تا ذهن مدیریت به مسائل بی‌شماری معطوف شده و کنترل مستقیم و انفرادی این واحدها، غیرممکن شود. به همین دلیل نیاز به استقرار سیستم کنترل داخلی اثربخش به‌عنوان جزئی لاینفک از سیستم مدیریت کارا، مورد توجه جدی قرار گرفته است. سیستم کنترل داخلی، سیستمی پویاست که انواع خطرهای انحراف از سیاست‌ها و رویه‌ها را پوشش می‌دهد. ارزیابی و طراحی سیستم‌های کنترل داخلی برای مدیریت از اهمیت حیاتی، برخوردار است (محمدپور و همکاران، ۱۳۹۲). امروزه، کنترل داخلی به‌عنوان فرآیندی پویا تعریف می‌شود که در آن مسئولیت مشخصی برای مدیریت در جهت محافظت از دارایی‌های سازمان، دارایی‌های مشهود و نامشهود و جلوگیری و تشخیص خطا و تقلب، ناشی از اتلاف منابع سازمان، سهل‌انگاری، سوءاستفاده و مدیریت ضعیف در سطوح مختلف سازمان تبیین شده است و به‌منظور اطمینان از عملکرد صحیح در سطوح مختلف سازمان، کنترل‌های داخلی باید به‌طور مستمر و متناسب با تغییرات در سطوح سازمان، کنترل تعدیل و تغییر یافته تا مدیریت سازمان اطمینان لازم را نسبت به عملکردها تحصیل کند به‌طوری‌که این اطمینان بخشی منعکس‌کننده وضعیت اقتصادی و مالی سازمان باشد (پاکروان، ۱۳۹۱).

ریسک خاص بیشتر نوسانات در ارزش گذاری یک شرکت را تشکیل می‌دهد. ارائه دهندگان منابع مالی هزینه کمتری را برای تامین مالی برای شرکت‌هایی با ریسک کمتر اختصاص می‌دهند. چاترچی و همکاران (۱۹۹۹) بیان می‌کند که فعالیت‌های شرکتی که ریسک خاص را کاهش می‌دهند، شرکت‌ها را قادر می‌سازد تا به منابع مالی ارزان‌تری دسترسی پیدا کنند. مطالعات قبلی عمدتاً بر نتایج عملکرد عملیاتی افشای عملکرد اجتماعی، محیطی و حاکمیتی شرکت متمرکز بود. مطالعات کمی وجود دارد که بررسی کند که آیا کنترل داخلی و پایداری شرکت بر ریسک سیستماتیک و ریسک خاص شرکت تأثیر دارد؟ هدف این تحقیق گسترش دامنه تحقیقات جو و نا (۲۰۱۲) است، که گزارش می‌دهند عملکرد اجتماعی، محیطی و حاکمیتی شرکت به‌طور معکوس بر ریسک خاص شرکت تأثیر می‌گذارد (غلامی و همکاران، ۲۰۲۲). با توجه به مطالب ارائه شده مساله اصلی تحقیق این است که کنترل داخلی و پایداری شرکت چه تأثیری بر ریسک سیستماتیک و ریسک خاص شرکت در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران دارد؟

۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۲-۱- پایداری شرکت

پایداری شرکت یا افشای عملکرد مالی زیست محیطی صرفاً مستلزم وجود استاندارد حسابداری خاص در حوزه حسابداری محیط زیست نیست. هرچند که در استاندارد حسابداری شماره ۱، به صورت تلویحی به لزوم افشای اطلاعات اضافی جهت ارائه عملکرد مالی واحد تجاری به‌نحو مطلوب تأکید شده است (حیدری، ۱۳۸۶). سازمان پیش‌گامی گزارش‌گری جهانی، هزینه‌های اجتماعی شرکت‌ها را در ارتباط با مسائل محیطی به شرح زیر طبقه‌بندی کرده است که چارچوبی برای گزارش‌گری عملکرد اقتصادی، محیطی و اجتماعی سازمان‌ها است. این طبقات عبارتند از: ۱) هزینه‌های اجتماعی ناشی از آلودگی هوا، ۲) هزینه‌های اجتماعی ناشی از آلودگی آب، ۳) هزینه‌های اجتماعی ناشی از نقصان و انهدام منابع حیوانی، ۴) هزینه‌های اجتماعی ناشی از نقصان ناپهنگام منابع انرژی، ۵) هزینه‌های اجتماعی ناشی از تغییرات فن آوری، ۶) هزینه‌های اجتماعی ناشی از فرسایش خاک و قطع درختان جنگلی، ۷) هزینه‌های اجتماعی ناشی از اتلاف منابع اقتصادی، ۸) هزینه‌های اجتماعی ناشی از اتلاف منابع نیروی انسانی. گزارش‌گری بالا، اختیاری بوده و متناسب با نیازهای سازمان‌های بازرگانی تهیه شده است و سازمان‌های دولتی و غیرانتفاعی نیز می‌توانند از آن بهره‌مند شوند. گفتنی است گزارش سازمان مذکور به هیچ‌عنوان جایگزین صورت‌های مالی اساسی نخواهد شد (حیدری، ۱۳۸۶؛ به نقل از صالحانی و نیکزاد قادیکلایی، ۱۴۰۲).

۲-۲- ریسک سیستماتیک و خاص

ریسک سیستماتیک یک ورقه بهادار، میزان حساسیت و تغییرپذیری بازده آن ورقه بهادار در مقابل تغییرات به وجود آمده در بازار است به بیان آماری این ریسک درجه تغییرات بازده یک دارایی یا سرمایه‌گذاری خاص نسبت به تغییرات بازده مجموعه سرمایه‌گذاری بازار است و با بتا (β) اندازه‌گیری می‌شود به عبارتی ریسک سیستماتیک چگونگی عمل یک سهام در ارتباط با سهام بازار نشان می‌دهد و بازده انتظاری دارایی به سطح ریسک سیستماتیک (بتا) بستگی دارد. به بیانی ساده، ریسک سیستماتیک یا ریسک غیرقابل کنترل آن بخش از ریسک کل سهام است که ناشی از عوامل بازار بوده و به‌طور هم‌زمان بر قیمت کل اوراق بهادار تأثیر می‌گذارد. این ریسک را از طریق تنوع‌بخشی نمی‌توان حذف نمود. از عوامل مهم این ریسک می‌توان

ISC
۰۱۲۲۰-۵۹۴۰۴

نخستین کنفرانس ملی

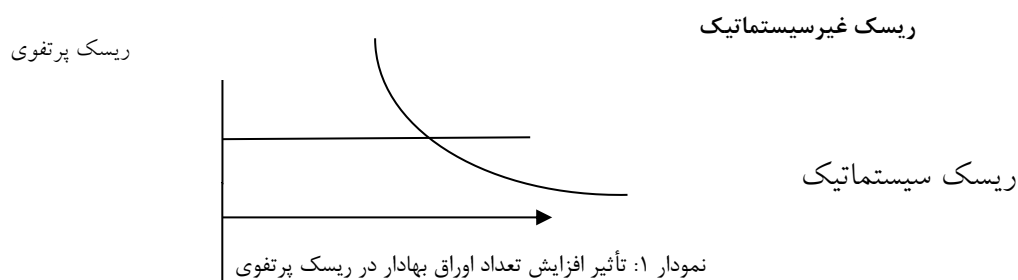
کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

کلاس آموزشی-کارگاهی-مطالعاتی-مربی

چالش ها و راهکارهای نوین در مدیریت، حسابداری و صنعت بیمه

زمان برگزاری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰
MCII-conf.ir

به تحولات سیاسی و اقتصادی، چرخه‌های تجاری، تورم و بی‌کاری اشاره کرد. در تحقیقات اخیر از ریسک سیستماتیک تقسیم‌بندی جدیدی نیز ارائه شده است که عبارت است از ریسک سیستماتیک نامطلوب و ریسک سیستماتیک مطلوب، دسته اول حساسیت بازدهی دارایی سرمایه‌ای را هنگامی که بازار رو به پایین است، اندازه‌گیری می‌کند. به عبارت دیگر حساسیت بازدهی دارایی نسبت به بازار فقط در شرایط افت و کاهش بازار اندازه‌گیری می‌شود، دسته دوم حساسیت بازدهی دارایی سرمایه‌ای را هنگامی که بازار رو به بالا است اندازه‌گیری می‌کند (صادقی و همکاران، ۱۳۸۹). نمودار زیر تأثیر افزایش تعداد اوراق بهادار (تنوع‌بخشی) بر ریسک مجموعه‌های سرمایه‌گذاری نشان داده شده است.

ریسک سیستماتیک به عنوان هدف استراتژیک مستقیماً به وسیله ترکیب بدهی به حقوق صاحبان سهام تحت تأثیر قرار می‌گیرد. تئوری کلاسیک مالی بیان می‌کند که دلیل آنکه سهام‌داران می‌توانند ریسک سیستماتیک را کنترل کنند، شرکت نباید با ایجاد تنوع در ساختار سرمایه بلندمدت تلاشی در جهت مدیریت ریسک انجام دهد (صادقی و همکاران، ۱۳۸۹).

۲-۳- کنترل داخلی

کنترل داخلی فرآیندی است که به وسیله مدیریت و سایر کارکنان طراحی و اجرا می‌شود تا از دستیابی به اهداف واحد مورد رسیدگی در زمینه قابلیت اعتماد گزارشگری مالی، اثربخشی و کارایی عملیات و رعایت قوانین و مقررات مربوط، اطمینان معقولی به دست آید. از این رو، کنترل‌های داخلی برای شناسایی آن دسته از خطرهای کسب‌وکار، طراحی و اجرا می‌شود که دستیابی به هر یک از این اهداف را تهدید می‌کند. طراحی و استقرار کنترل‌های داخلی، با توجه به اندازه و پیچیدگی واحد مورد رسیدگی، متفاوت است. به ویژه، واحدهای کوچک‌تر ممکن است برای دستیابی به اهداف خود از ابزارهایی با رسمیت کم‌تر و از پردازش‌ها و روش‌های ساده‌تر، استفاده کنند. کنترل‌های داخلی از اجزای زیر تشکیل می‌شود:

الف) محیط کنترلی

ب) فرآیند ارزیابی خطر توسط واحد مورد رسیدگی

ت) سیستم اطلاعاتی، شامل فرآیندهای تجاری مربوط در ارتباط با گزارشگری مالی و اطلاع‌رسانی

ث) فعالیت‌های کنترلی

ج) نظارت بر کنترل‌ها (محمد پور و همکاران، ۱۳۹۲).

در مباحث نوین، مفهوم کنترل‌های داخلی به فرآیند طراحی، اجرا و محافظت‌شده به دست مسئولانی که از جانب مدیریت تعیین شده‌اند، به منظور فراهم آوردن اطمینانی معقول در مورد اعتبار و کیفیت گزارشگری مالی، کارایی و سودمندی عملیات و سرانجام اجرای مناسب قوانین و مقررات اطلاق می‌شود (سورین و همکاران، ۲۰۱۴).

کنترل داخلی یک سازمان شامل سیاست‌ها و روش‌هایی است که برای تأمین اطمینان نسبی (منطقی) از دستیابی به هدف‌های سازمانی به وجود می‌آید. در یک ساختار پیشرفته از کنترل‌های داخلی، احتمال خطا و رفتار متقلبانه و غیرقانونی می‌تواند به حداقل برسد. مدل‌های موجود جهت ارزیابی کنترل‌های داخلی عبارتند از: چارچوب کمیته کوزو، مدل کوپیت و چارچوب گزارش انجمن بنیاد پژوهش‌های حساب‌رسان داخلی. در این میان،

۰۱۲۲۰-۵۹۴۰۴

نخستین کنفرانس ملی

کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

چالش ها و راهکارهای نوین در مدیریت، حسابداری و صنعت بیمه

زمان برگزاری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰
MCII-conf.ir

شناخته شده ترین و متداول ترین چارچوب به وسیله گزارش کوزو ارائه شده است. گزارش کوزو به چهارچوب کنترل های داخلی کوزو معروف است، که اولین بار در سال ۱۹۹۲ منتشر گردید. گزارش کوزو، کنترل های داخلی را به عنوان فرآیندهایی که تحت تأثیر هیئت مدیره، مدیریت و کارکنان سازمان به منظور فراهم کردن اطمینان منطقی برای رسیدن به اهداف در زمینه اثربخشی و کارایی عملیات و همچنین قابلیت اتکای گزارشگری مالی با قوانین و مقررات معرفی می کند. کمیته کوزو اجزاء تشکیل دهنده کنترل های داخلی را به ۵ جزء: الف- محیط کنترلی ب- برآورد احتمال خطر ریسک ج- فعالیت های کنترلی د- اطلاعات و ارتباطات ه- نظارت، تقسیم می کند (لطفعلیان و ولی پور، ۱۳۹۴).

تصویر عامیانه از کنترل های داخلی، یک سیستم برای جلوگیری از تقلب کارکنان است. ولی در واقع ساختار (سیستم) کنترل داخلی یک سازمان شامل سیاست ها و روش هایی است که برای تأمین اطمینان نسبی (منطقی) از دستیابی به هدف های سازمانی به وجود می آید. اطمینان نسبی بدان معناست که هیچ ساختار کنترل داخلی، ایده آل نیست و مخارج کنترل داخلی یک واحد تجاری نباید بیش از منافع مورد انتظار از آن باشد. این منافع شامل توانایی ساختار کنترل داخلی برای:

- ۱- حفاظت دارایی ها در برابر ضایع شدن، تقلب و استفاده نادرست.
- ۲- افزایش دقت و قابلیت اتکای مدارک حسابداری.
- ۳- تشویق کارکنان به رعایت رویه های واحد تجاری و سنجش میزان رعایت رویه ها.
- ۴- ارزیابی کارایی.

کنترل داخلی، یک رویداد نیست، بلکه مجموعه ای از عملیات و فعالیت ها بر پایه ستانده است. کنترل داخلی باید به عنوان جزء لازم هر سامانه شناسایی شود که مدیریت برای تنظیم و راهنمایی آن فعالیت ها به کار می گیرد، نه به عنوان یک سامانه جداگانه در درون یک دستگاه اجرایی (کوزو، ۱۹۹۲).

طبق تعریف کمیته کوزو، کنترل های داخلی از پنج جزء به هم وابسته تشکیل شده است که در ادامه توضیح هر یک از آن ها پرداخته می شود: الف- محیط کنترلی ب- برآورد احتمال خطر ریسک ج- فعالیت های کنترلی د- اطلاعات و ارتباطات ه- نظارت

الف) محیط کنترلی: محیط کنترلی بنیانی برای سایر اجزای کنترل های داخلی و فراهم کننده نظم و ساختار می باشد. ضعف در هماهنگی رده های بالا در دهه گذشته تقریباً همیشه همراه با شکست های مالی بوده است.

ب) ارزیابی ریسک: از آنجاکه شرایط اقتصادی، صنعتی مقرراتی و فرآیند مرتباً در حال تغییر هستند، مکانیسم هایی برای شناسایی و رفتار با ریسک- های مخصوص مرتبط با این تغییرات لازم است.

ج) فعالیت های کنترلی: فعالیت های کنترلی، سیاست ها و فرآیندهایی هستند که کمک می کنند به اطمینان از این که اهداف مدیریت انجام شده است. آن ها کمک می کنند به اطمینان از اینکه اقدامات لازم انجام شده است و ریسک های مربوط برای رسیدن به اهداف شرکت را مورد خطاب قرار می دهند. فعالیت های کنترلی در سراسر سازمان رخ می دهند؛ در همه سطوح و در همه ساختارها.

د) اطلاعات و ارتباطات: هر شرکت باید تمام اطلاعات لازم چه مالی و چه غیرمالی مرتبط با وقایع داخلی و خارجی را داشته باشد. اطلاعات مربوط باید به مردمی که به آن نیاز دارند در یک فرم و چارچوب زمانی منتقل شوند به طوری که آن ها را قادر به انجام مسئولیت های شان و تصمیم گیری کند.

ه) نظارت: سیستم کنترل داخلی و اجرای کنترل داخلی در گذر زمان تغییر می کند. این می تواند به دلیل ورود کارکنان جدید، تغییر اثربخشی اجرای رویه ها یا نظارت، محدودیت های زمان، منابع و یا تغییرات در چرخه هایی که سیستم کنترل های داخلی اساساً برای آن ها طراحی شده بود باشد؛ بنابراین نیازهای مدیریت برای تشخیص و نظارت بر این که آیا کنترل های داخلی مربوط و مؤثر هستند، لازم است. نظارت به عنوان فرآیندی تعریف می شود که به ارزیابی عملکرد سیستم در گذر زمان می پردازد. (کوزو، ۱۹۹۲).

محمدجواد شیخ، طاهر پرکاوش (۱۳۹۶)، در مقاله‌ای با عنوان «بررسی ارتباط بین ریسک مبتنی بر اطلاعات حسابداری و ریسک مبتنی بر اطلاعات بازار شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند» براساس نتایج این تحقیق به سرمایه‌گذاران، کارشناسان و تحلیل‌گران بازار بورس تهران پیشنهاد می‌شود که در ارزیابی ریسک سیستماتیک شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، متغیرهای اهرم عملیاتی و اهرم مالی را در نظر بگیرند.

زلقى و بیات (۱۳۹۵)، در تحقیقی با عنوان «تاثیر محافظه‌کاری شرطی و غیرشرطی بر ریسک سیستماتیک و غیرسیستماتیک» بر اساس نمونه‌ای مشتمل بر ۷۶ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران در طی دوره زمانی ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۰ به این نتیجه رسیدند که محافظه‌کاری شرطی و غیرشرطی با ریسک سیستماتیک شرکت دارای رابطه معکوس و معنادار می‌باشد اما بین محافظه‌کاری شرطی و غیرشرطی با ریسک غیرسیستماتیک رابطه‌ای مشاهده نگردید. در واقع با افزایش قابلیت اتکا صورت‌های مالی ریسک سیستماتیک شرکت‌ها کاهش پیدا می‌کند. شبرین‌زاده (۱۳۹۶) در تحقیق خود به " بررسی رابطه بین ضعف سیستم کنترل داخلی و کیفیت گزارشگری مالی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران " پرداخته است که جامعه آماری به تعداد ۱۰۰ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، در دوره‌ی زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ می‌باشد. در این تحقیق متغیر ضعف سیستم کنترل داخلی از تعداد بندهای گزارش حسابداری مستقل و متغیر کیفیت گزار شگری مالی از امتیاز نهایی افشای اطلاعات استفاده شده است. نتایج تحقیق نشان داد که بین ضعف سیستم کنترل داخلی و کیفیت گزار شگری مالی رابطه معناداری وجود دارد.

یاوژو جیانگ (۲۰۰۹)، نشان دادند که ریسک غیرسیستماتیک با بازده سهام رابطه معکوس دارد. آن چه به‌عنوان دلیل اصلی معکوس بودن این رابطه بیان می‌شود تاثیر افشای گزینشی اطلاعات شرکت‌ها می‌باشد. این گروه نشان می‌دهند، ریسک غیرسیستماتیک با شوک‌های عایدی آتی و همچنین بازده سهام رابطه معکوس دارد. در این تحقیق یک رابطه بالقوه بین ریسک غیرسیستماتیک و استراتژی بنگاه‌ها در افشای اطلاعات کشف شد. شرکت‌های که ریسک غیرسیستماتیک بالاتری دارند کیفیت اطلاعاتی پایین‌تری دارند و این رابطه عکس همواره پایدار است؛ یعنی نمره افشای اطلاعات به‌طور معکوس با بازده آتی سهم ارتباط دارد.

رفیعی شهرکی (۱۳۹۷)، در مطالعه خود به ارزیابی تأثیر عملکرد پایداری شرکت بر مازاد بازده سهام و سودآوری شرکت‌های تولیدکننده سیمان در بورس اوراق بهادار تهران پرداخت. نتایج حاصل از برآورد مدل اصلی اول این پژوهش نشان داد عملکرد پایداری شرکت، دارای اثر معنی دار و معکوس بر مازاد بازده سهام می‌باشد. همچنین تأثیر افشای اطلاعات در سطح عملکرد اجتماعی - اقتصادی شرکت بر مازاد بازده سهام معنادار و معکوس است. در رابطه با مدل اصلی و فرعی دوم تأثیر متغیرهای مستقل بر روی نرخ بازده دارایی فاقد معناداری آماری بوده است.

غلامی و همکاران (۲۰۲۲)، به بررسی ارتباط بین عملکرد محیطی، اجتماعی و حاکمیت شرکت (ESG) و هزینه سرمایه (COC) و ریسک خاص شرکت پرداختند. علاوه بر این، نشان می‌دهد که شرکت‌ها می‌توانند ریسک خود را از طریق ابتکارات پایداری برای دستیابی به هزینه ارزان‌تر تامین مالی مدیریت کنند. یافته‌ها ارتباط مطلوبی بین امتیاز افشای عملکرد محیطی، اجتماعی و حاکمیت شرکت بالاتر و تامین مالی ارزان‌تر منابع یافت شد. شواهد همچنین از تأثیر کاهش‌دهنده امتیاز افشای عملکرد محیطی، اجتماعی و حاکمیت شرکت بر ریسک خاص شرکت به‌عنوان مکملی قوی برای دسترسی به منبع ارزان‌تر وجوه حمایت می‌کنند. یافته‌ها به شدت از هر دو فرضیه این مطالعه حمایت می‌کنند.

کوریا گارسیا و همکاران (۲۰۲۰)، به بررسی رابطه بین مولفه‌های حاکمیت شرکتی و رهنمودهای گزارش پایداری در شرکتها پرداختند. نتایج تحقیق آنها نشان داد که بین گزارشهای پایداری شرکتها و مولفه‌های حاکمیت شرکتی شامل تمرکز مالکیت، مالکیت خانوادگی و مالکیت خارجی رابطه معنی داری وجود دارد.

بوعلی و العجمی (۲۰۱۹) به بررسی نقش کمیته حسابداری در گزارشات پایداری شرکت پرداختند نتایج تحقیق آنها نشان داد که اندازه و تعداد جلسات هیئت مدیره تاثیر مثبت و معنی داری بر گزارشهای پایداری دارد.

زو و ژو^۲ (۲۰۱۶) در تحقیقی به بررسی "رابطه بین کنترل داخلی و سرمایه‌گذاری بیش‌ازحد با خطرپذیری (ریسک) اعتباری شرکت‌های چینی پرداخته‌اند. این تحقیق بر مبنای اطلاعات شرکت‌های بورس اوراق بهادار شانگهای و شنزن کشور چین در بازه‌ی زمانی ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۳ ست. روش

² Xu & Zhou

ISC
۰۱۲۲۰-۵۹۴۰۴

نخستین کنفرانس ملی

کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

چالش ها و راهکارهای نوین در مدیریت، حسابداری و صنعت بیمه

زمان برگزاری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰
MCII-conf.ir

اساسی در این تحقیق، ترکیب تجزیه و تحلیل نظری با نشان دادن اثبات آزمون است، درحالی که از الگوی رگرسیون خطی نیز استفاده شده است. نتایج تحقیق نشان داد کنترل داخلی و سرمایه گذاری بیش از حد بر ریسک اعتباری شرکتها تأثیرگذار است.

۳- فرضیه های پژوهش،

با توجه به مبانی نظری و پیشینه پژوهش فرضیه ها بصورت زیر قابل بیان است:

- H₁: کنترل داخلی بر ریسک سیستماتیک و ریسک خاص شرکت در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری دارد.
H₂: پایداری شرکت بر ریسک سیستماتیک و ریسک خاص شرکت در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری دارد.

۴- روش پژوهش

در این تحقیق که از لحاظ هدف از نوع تحقیقات کاربردی است و از لحاظ ماهیت و روش از نوع تحقیقات توصیفی-همبستگی است؛ با توجه به اهمیت و کاربرد نتایج این تحقیق که می تواند زمینه مناسب تری را برای اتخاذ تصمیمات سرمایه گذاران، مدیران مالی، مشاوران مالی، استفاده کنندگان از صورت های مالی، قانون گذاران و سایر ذی نفعان فراهم آورد، لذا تحقیق حاضر از لحاظ طبقه بندی بر مبنای هدف، از نوع تحقیق کاربردی است. همچنین این تحقیق از لحاظ ماهیت و روش نیز از نوع توصیفی-همبستگی است. پژوهشگر در تحقیقات توصیفی سعی می کند تا آنچه هست را بدون هیچ گونه دخالت یا استنتاج ذهنی گزارش کند و نتایج عینی از موقعیت بگیرد. در تحقیقات همبستگی نیز به کشف وجود رابطه ی بین دو گروه یا متغیر تأکید می شود. در این تحقیق محقق می خواهد بداند که آیا بین دو یا چند متغیر رابطه و همبستگی وجود دارد یا خیر. نکته مهم این که تحقیق همبستگی هرگز یک رابطه علت و معلولی را تبیین نمی سازد، بلکه صرفاً یک رابطه را توصیف می کند (بقایی، ۱۳۷۴).

در این تحقیق، ادبیات و پیشینه موضوع از طریق کتابخانه های و با مراجعه به مقالات و کتب خارجی و داخلی و همچنین پایان نامه های مرتبط با موضوع تحقیق که در داخل ایران انجام شده، استفاده شده است. در مرحله ی بعد، برای گردآوری داده های مورد نیاز جهت آزمون فرضیه ها، از اطلاعات ارائه شده در وبگاه های مرتبط با بورس اوراق بهادار تهران (شبکه کدال، سایت مدیریت و پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی سازمان بورس اوراق بهادار)، یادداشت های همراه صورت های مالی و همچنین نرم افزار ره آورد نوین استفاده شده است. پردازش اطلاعات نیز با استفاده از نرم افزارهای اکسل و ایوبیو انجام گردیده است. یکی از مواردی که باید در جمع آوری داده ها به آن توجه کرد، روایی ابزارهای گردآوری داده ها است. منظور از روایی ابزار گردآوری داده ها این است که مقیاس و محتوای ابزار، دقیقاً متغیرها و موضوع مطالعه را بسنجد و به عبارتی عین واقعیت را به خوبی نشان دهد. از آنجاکه ابزار گردآوری داده های این تحقیق، صورت های مالی حسابرسی شده موجود در بانک های اطلاعاتی سازمان بورس اوراق بهادار تهران می باشد، می توان به روایی ابزارهای گردآوری داده ها اعتماد نمود.

هر تحقیقی باید دارای قلمرو و دامنه مشخصی باشد تا پژوهشگر در همه مراحل تحقیق بر موضوع تسلط کافی داشته باشد و بتواند نتایج حاصل از نمونه انتخابی را به جامعه تعمیم دهد. این تحقیق نیز مانند سایر تحقیق ها دارای دامنه های زیر می باشد.

۳-۳-۱- قلمرو موضوعی تحقیق

قلمرو موضوعی این تحقیق، بررسی تأثیر کنترل داخلی و پایداری شرکت بر ریسک سیستماتیک و ریسک خاص شرکت در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد.

۳-۳-۲- قلمرو مکانی تحقیق

قلمرو مکانی تحقیق حاضر را شرکت های عضو شده در بورس اوراق بهادار تهران تشکیل می دهد، بنابراین مکان انجام تحقیق، بورس اوراق بهادار تهران است. دلایل انتخاب شرکت های عضو بورس اوراق بهادار تهران به شرح زیر است:

- دسترسی به اطلاعات مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار آسان تر است.
- با توجه به این که اطلاعات مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تحت بررسی و نظارت قرار می گیرد، به نظر می رسد اطلاعات مندرج در صورت های مالی این شرکتها از کیفیت بیشتری برخوردار باشد.

با توجه به لازم الاجرا بودن ضوابط، مقررات و استانداردهای حسابداری مالی در تهیه صورت های مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار، به نظر می رسد اطلاعات مندرج در گزارش های مالی این شرکتها همگن تر بوده و قابلیت مقایسه بیشتری داشته باشند.

ISC
۰۱۲۲۰-۵۹۴۰۴

نخستین کنفرانس ملی

کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

چالش ها و راهکارهای نوین در مدیریت، حسابداری و صنعت بیمه

زمان برگزاری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰
MCII-conf.ir

۳-۳-۳- قلمرو زمانی تحقیق

قلمرو زمانی تحقیق، یک دوره پنج ساله از سال ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۵ تعیین شده است.

جامعه آماری این تحقیق، تمام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران که از ابتدای سال ۱۳۹۱ تا پایان سال ۱۳۹۵ در بورس حضور دارند، به عنوان جامعه آماری این تحقیق تلقی می‌شوند؛ بنابراین در تحقیق حاضر با اعمال شرایط، به روش غربالگری، ۹۳ شرکت (لیست شرکت-های نمونه هم در پیوست ذکر شده‌اند) به عنوان نمونه انتخاب شده و برای یک دوره زمانی پنج سال مورد مطالعه قرار گرفته‌اند که در مجموع برای هر متغیر ۴۶۵ داده جمع‌آوری گردیده است.

۱- شرکت‌ها از سال ۱۳۹۱ در بورس حضور داشته باشند.

۲- دوره مالی آن‌ها یک سال و منتهی به پایان اسفندماه باشد.

۳- شرکت‌ها از نوع شرکت‌های سرمایه‌گذاری و واسطه‌گری مالی نباشند.

۵. متغیرهای تحقیق

متغیر مستقل اول H: پایداری شرکت (ESG)

متغیر مستقل تحقیق حاضر، پایداری شرکت هاست. روشهای مختلفی برای امتیازبندی اطلاعات به منظور تعیین سطح افشا پایداری گزارش‌های سالانه وجود دارد. رویکرد شاخص افشا غیر وزنی، در بین این روشها به دلیل استفاده در تحقیقات گوناگون برای اندازه‌گیری افشای اطلاعات پایداری مورد استفاده قرار می‌گیرد (رف، ۲۰۱۱ و مارتینز فریرو، ۲۰۱۵). اقلام افشا شده به ۶ بخش شامل اطلاعات زیست محیطی، محصولات و خدمات، منابع انسانی، مشتریان، اجتماعی و انرژی تقسیم بندی می‌شود. این روش در تحقیقات طالب نیا و همکاران (۱۳۹۱)، رحمانی و همکاران (۱۳۹۳)، مرانجوی و علیخانی (۱۳۹۳)، اکبری و همکاران (۱۳۹۵) مورد استفاده قرار گرفته است. زیربخش‌های هر یک از این بخش‌ها به شرح زیر است:

- ۱- زیست محیطی: کنترل آلودگی، سیاستهای مربوط به زیست محیطی، پیشگیری از ضایعات یا بازیافت، تحقیق و توسعه، پیشگیری از خسارات زیست محیطی، سرمایه‌گذاری در پروژه‌های زیست محیطی و سایر موارد مربوط به مسائل محیطی.
- ۲- محصولات و خدمات: توسعه محصول/سهم بازار، کیفیت محصول ISO، ایمنی و سلامت محصول، توقف تولید و سایر موارد مرتبط با عنوان محصولات و خدمات.
- ۳- منابع انسانی: حقوق ماهانه یا پاداش نقدی و مزایا، بازنشستگی و مزایای پایان خدمت، ایمنی و سلامتی کاری، برنامه‌های آموزشی و توسعه برای کارکنان، تعداد کارکنان، ورزشی و رفاهی، تسهیلات، بیمه کارکنان، روحیه و ارتباطات با کارکنان و سایر موارد مربوط به منابع انسانی.
- ۴- مشتریان: سلامت مشتریان، رضایتمندی یا شکایات مشتریان، در مورد مشتریان سیاست پرداخت با تاخیر خاص، خدمات و تسهیلات بعد از فروش، پاسخگو بودن به نیازهای مشتریان، دیگر موارد مربوط به مشتریان.
- ۶- اجتماعی: سرمایه‌گذاری اجتماعی، حمایت از فعالیت‌های جامعه، خدمات خیریه و هدایا، اقدامات قانونی یا دعاوی قضائی، فعالیت‌های فرهنگی و مذهبی، و سایر موارد مرتبط به مسئولیت‌های اجتماعی.

۶- انرژی: حفظ انرژی و صرفه‌جویی در آن، کشف و توسعه منابع جدید، کاربرد منابع جدید، سایر موارد مربوط به انرژی.

برای استخراج زیر بخش‌های عنوان شده از صورت‌های مالی حسابرسی شده پایان دوره و یادداشت‌های همراه و گزارش فعالیت هیئت مدیره به مجمع استفاده می‌شود. شاخص افشا غیر وزنی از تقسیم تعداد اقلام افشا شده یک شرکت بر کل تعداد اقلامی که شرکت می‌تواند افشا نماید بدست می‌آید. در این شاخص افشا، هر یک از اقلام به عنوان یک متغیر مجازی در نظر گرفته می‌شود. اگر یک شرکت یک قلم اطلاعات مشخص شده را افشا نماید (بدون توجه به تعداد و نوع آن که ممکن است جمله، تصویر یا نمودار باشد) به آن امتیاز یک و اگر افشا نکرده باشد صفر داده می‌شود. مدل افشای غیر وزنی برای هر شرکت به صورت زیر بیان می‌شود. فرمول زیر در تحقیقات (دالماس و همکاران، ۲۰۱۵ و حسین و همکاران، ۲۰۱۸) نیز استفاده شده است.

$$Dcor = \sum_{j=1}^n \frac{d_j}{n}$$

که در آن:

ISC
۰۱۲۲۰-۵۹۴۰۴

نخستین کنفرانس ملی

کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

چالش ها و راهکارهای نوین در مدیریت، حسابداری و صنعت بیمه

زمان برگزاری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰
MCII-conf.ir

Dcor: امتیاز افشا یک شرکت.

dj: مجموع ارزش تعداد اقلام افشاشده یک شرکت.

n: حداکثر امتیازی که یک شرکت می تواند کسب کند (۳۱ فاکتور موجود در چک لیست نهایی افشا).

متغیر مستقل دوم: *H*: کنترل داخلی

کنترل داخلی فرآیندی است برای کسب اطمینان معقول از دستیابی به سه هدف: کارایی عملیات، اتکاپذیری، رعایت قوانین. در تحقیق حاضر با اتکا بر مطالعه قدیم پور و دستگیر (۱۳۹۵) برای اندازه گیری اثربخشی (ضعف) سیستم کنترل داخلی صاحب کار از متغیر تعداد بندهای گزارش حسابرسی مستقل استفاده شده است. از آنجا که حسابرسان اغلب موارد ضعف و ایرادهای اساسی را در گزارش حسابرسی درج می کنند، بنابراین در روش حاضر تصور بر این است که هراندازه تعداد بندهای گزارش حسابرسی یک صاحب کار بیشتر باشد، به همان اندازه میزان ضعف سیستم کنترل داخلی آن صاحب کار بیشتر خواهد بود.

متغیر وابسته: ریسک غیر سیستماتیک شرکت (ریسک خاص) (*Risk*)

مطابق با تحقیق غلامی و همکاران (۲۰۲۲) برای محاسبه ریسک خاص شرکت از ریسک کل استفاده میشود. که به روش زیر محاسبه می گردد: با پیروی از راس و همکاران (۲۰۱۷) و شارپ (۱۹۶۴) و مطابق با ادبیات موجود بنملیج و همکاران، ۲۰۱۸؛ چاکرابورتی و همکاران، ۲۰۱۹) ریسک کل شرکت به عنوان انحراف استاندارد سالانه بازده روزانه سهام تعریف می شود (وهاب و همکاران، ۲۰۲۲).

متغیرهای کنترلی

اندازه شرکت (*LNTA*): لگاریتم طبیعی کل دارایی ها در پایان دوره مالی.

نرخ دارایی های ثابت (*PPE*): برابر است با خالص دارایی های ثابت به ارزش دفتری کل دارایی ها در پایان دوره مالی.

نسب جاری (*Capex*): برابر است با مخارج سرمایه ای شرکت

اهرم مالی (*LEV*): برابر است با نسبت کل بدهی بر کل دارایی ها در پایان دوره مالی.

فروش شرکت (*GROWTH*): برابر است با فروش شرکت بر کل دارایی ها در پایان دوره مالی.

وجوه نقد شرکت (*Cash*): برابر است با مجموع وجوه نقد و سرمایه گذاریهای کوتاه مدت شرکت بر کل دارایی ها در پایان دوره مالی.

اندازه هیئت مدیره (*Board size*): برابر است با تعداد اعضای هیئت مدیره.

کمیته حسابرسی (*Auditcommittee*): برابر است با تعداد اعضای کمیته حسابرسی

$\varepsilon_{i,t}$ = برابر خطای مدل رگرسیونی می باشد.

برای آزمون فرضیه های تحقیق از مدل های استفاده می شود:

مدل آزمون فرضیه اول

$$COC_{it} = \beta_0 + \beta_1 ESG_{it} + \beta_2 LNTA_{it} + \beta_3 PPE_{it} + \beta_4 CAPEX_{it} + \beta_5 GROWTH_{it} + \beta_6 CASH_{it} + \beta_7 LEVERAGE_{it} + \beta_8 BOARD SIZE_{it} + \beta_9 AUDIT COMMITTEE_{it} + \varepsilon_{it}$$

مدل آزمون فرضیه دوم:

*IdiocynrticRisk*_{it}

$$= \beta_0 + \beta_1 ESG_{it} + \beta_2 LNTA_{it} + \beta_3 PPE_{it} + \beta_4 CAPEX_{it} + \beta_5 GROWTH_{it} + \beta_6 CASH_{it} + \beta_7 LEVERAGE_{it} + \beta_8 BOARD SIZE_{it} + \beta_9 AUDIT COMMITTEE_{it} + \varepsilon_{it}$$

۵- یافته های پژوهش

۵-۱- آزمون F- لیمر

ISC
۰۱۲۲۰-۵۹۴۰۴

نخستین کنفرانس ملی

کود آموزش های گروهی متنوع بر مبنای مدل

چالش ها و راهکارهای نوین در مدیریت، حسابداری و صنعت بیمه

زمان برگزاری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰
MCII-conf.ir

در داده‌های تحقیقات اثباتی برای برآورد یک مدل که داده‌های آن از نوع ترکیبی هست، ابتدا باید نوع الگوی برآورد مشخص شود. به عبارت دیگر ابتدا باید بررسی شود که مدل مورد بررسی در کدام طبقه $pool$ یا $panel$ قرار می‌گیرد. در مورد داده‌های ترکیبی ابتدا آزمون F به منظور انتخاب شیوه تخمین مدل از بین دو راه کار $Pooling$ و $Panel$ انجام می‌شود. اولین گام در تخمین‌های پانل دیتا تعیین نمودن قیود وارد شده بر مدل اقتصادسنجی است. به عبارت دیگر، آزمون F لیمر مشخص می‌کند که از بین مدل $Pooling$ و مدل $Panel$ کدام یک را انتخاب کنیم. ابتدا باید فرض‌های این آزمون را مشخص کنیم که به صورت زیر می‌باشد:

عرض از مبدأ در تمام مقاطع برابر هستند (داده‌های تلفیقی) و الگوی مناسب مدل $POOL$ می‌باشد: H_0

عرض از مبدأ در تمام مقاطع برابر نیستند (داده‌های تابلویی) و الگوی مناسب مدل $Panel$ می‌باشد: H_1

اگر سطح معنی‌داری یا احتمال آماره F در این آزمون بزرگ‌تر از 0.05 باشد آنگاه H_0 مورد قبول است و اگر سطح معنی‌داری یا احتمال آماره F آزمون کوچک‌تر از 0.05 باشد آنگاه H_1 مورد قبول است. در این آزمون با توجه به اینکه احتمال آماره F ، از 0.05 کمتر است (جدول (۲-۴))، بنابراین برای تمامی مدل‌های مورد بررسی، الگوی مناسب مدل $Panel$ می‌باشد.

جدول ۲: آزمون F لیمر

معناداری	آماره	شرح
۰/۱۸۲	۴،۵۹۲	آزمون F لیمر

منبع: یافته‌های تحقیق

۵-۲- آزمون هاسمن

در این آزمون، فرضیه H_0 یکسان بودن عرض از مبدأ (داده‌های تلفیقی) در مقابل فرضیه مخالف H_1 ناهمسانی عرض از مبدأها (داده‌های تابلویی) قرار می‌گیرد. اگر مشخص شد که مقاطع مورد بررسی ناهمگن و دارای تفاوت‌های فردی بوده، روش‌های تابلویی مناسب‌تر هستند، به منظور انتخاب بین اثرات ثابت و تصادفی از آزمون هاسمن استفاده می‌کنیم. آماره آزمون هاسمن که برای تشخیص ثابت یا تصادفی بودن تفاوت‌های واحدهای مقطعی محاسبه می‌شود، بنابراین خروجی آزمون هاسمن به شرح جدول (۳) به شرح ذیل می‌باشد.

بین اجزای اخلاص و متغیرهای توضیحی همبستگی وجود ندارد (اثرات تصادفی): $H_0 =$

بین اجزای اخلاص و متغیرهای توضیحی همبستگی وجود دارد (اثرات ثابت): $H_1 =$

اگر سطح معنی‌داری در این آزمون بزرگ‌تر از 0.05 باشد آنگاه H_0 مورد قبول است و اگر سطح معنی‌داری آزمون کوچک‌تر از 0.05 باشد آنگاه

H_1 مورد قبول است.

جدول ۳: آزمون هاسمن

معناداری	آماره	شرح
۰/۳۰۶۴	۳	آزمون هاسمن

منبع: یافته‌های تحقیق

بر اساس نتایج آزمون هاسمن ملاحظه می‌شود که فرضیه (H_0) قبول می‌شود؛ بنابراین روش که برای تخمین تابع مورد نظر ما انتخاب می‌شود

روش اثرات تصادفی (H_0) می‌باشد.

۳-۵- ضریب همبستگی

برای بررسی وجود و جهت همبستگی خطی بین متغیرهای تحقیق، آزمون ضرایب همبستگی انجام شده و نتایج آن در جدول (۴) ارائه شده

است. همان‌طور که مشاهده می‌شود در هر خانه از جدول دو عدد وجود دارد که عدد اول مربوط به معنی‌داری و عدد دوم مربوط به ضریب همبستگی می‌باشد.

نتایج نشان می‌دهد که بین متغیر اثربخشی کنترل داخلی و ریسک سیستماتیک همبستگی منفی وجود دارد. همچنین بین اندازه شرکت با ریسک سیستماتیک همبستگی منفی و با اثربخشی کنترل داخلی همبستگی مثبت وجود دارد. نتایج حاصل از آزمون همبستگی حاکی از آن است که بین نسبت اهرم مالی با ریسک سیستماتیک و اثربخشی کنترل داخلی همبستگی مثبت و با اندازه شرکت همبستگی منفی وجود دارد.

جدول ۴: جدول ضرایب همبستگی

Lev	SIZE	Paragraph	REVA	
			۱/۰۳ ۱/۰۰۰۰۰۰	REVA
		۱۴/۱۲۰۸۸ ۱/۰۰۰۰۰۰	-۳/۱۴ -۰/۰۸۲۱۸۰	Paragraph
	۰/۳۳۰۰۵۹ ۱/۰۰۰۰۰۰	۰/۶۴۴۶۹۱ ۰/۲۹۸۶۲۴	-۱/۳۵ -۰/۲۳۱۴۴۱	SIZE
۰/۱۰۱۰۳۱ ۱/۰۰۰۰۰۰	-۰/۰۰۸۲۰۶ -۰/۰۴۴۹۳۸	۰/۲۰۶۸۲۱ ۰/۱۷۳۱۵۶	۱۴۴۳۷۳۷۶ ۰/۰۴۴۶۶۳	Lev

منبع: یافته‌های تحقیق

۴-۶- آزمون دوربین واتسون

یکی از مفروضاتی که در رگرسیون مدنظر قرار می‌گیرد، استقلال خطاها (تفاوت بین مقادیر واقعی و مقادیر پیش‌بینی شده توسط معادله رگرسیون از یکدیگر است). در صورتی که فرضیه استقلال خطاها رد شود و خطاها با یکدیگر همبستگی داشته باشند امکان استفاده از رگرسیون وجود ندارد. به منظور بررسی استقلال خطاها از یکدیگر از آزمون دوربین واتسون استفاده می‌شود. فرض‌های این آزمون به صورت زیر می‌باشد:

H_0 همبستگی بین متغیرهای توضیحی و خطاها =

H_1 عدم همبستگی بین متغیرهای توضیحی و خطاها =

اگر مقدار خروجی آزمون دوربین واتسون بین ۱/۵ تا ۲/۵ باشد آنگاه H_0 برقرار است و اگر مقدار خروجی آزمون دوربین واتسون خارج از بازه ۱/۵ تا ۲/۵ باشد آنگاه H_0 برقرار نیست و عدم همبستگی بین متغیرهای توضیحی و خطاها وجود دارد.

جدول ۵: آزمون دوربین واتسون

معناداری	آماره	شرح
۱/۸۰۰۰۴۸	۷/۹۵۶۰	آزمون دوربین واتسون

منبع: یافته‌های تحقیق

بر اساس نتایج آزمون دوربین واتسون ملاحظه می‌شود که فرضیه (H_0) قبول می‌شود؛ بنابراین همبستگی بین متغیرهای توضیحی و خطاها وجود دارد.

در ادامه به بررسی و تحلیل معناداری هریک از ضرایب جزئی مدل رگرسیون می‌پردازیم:

الف) مقدار ضریب محاسبه شده برای متغیر کنترل داخلی، ۵/۲۲۵۵ می‌باشد. با توجه به احتمال معناداری آن (۰/۰۴۱۰)، ضریب موردنظر در سطح خطای ۰/۰۵، معنادار است؛ بنابراین متغیر اثربخشی سیستم کنترل داخلی بر ریسک سیستماتیک دارای اثر معناداری می‌باشد. لذا با توجه به نتایج به دست آمده، فرضیه‌ی تحقیق در سطح خطای ۵ درصد پذیرفته می‌شود.

ب) مقدار ضریب محاسبه شده برای متغیر پایداری شرکت، ۵/۲۲۵۵ می‌باشد. با توجه به احتمال معناداری آن (۰/۰۴۶۰)، ضریب موردنظر در سطح خطای ۰/۰۵، معنادار است؛ بنابراین متغیر پایداری شرکت بر ریسک سیستماتیک دارای اثر معناداری می‌باشد. لذا با توجه به نتایج به دست آمده، فرضیه‌ی تحقیق در سطح خطای ۵ درصد پذیرفته می‌شود.

ج) مقدار ضریب محاسبه شده برای متغیر اندازه شرکت، ۱/۷۰- می‌باشد. با توجه به احتمال معناداری آن (۰/۰۰۰۱)، ضریب موردنظر در سطح خطای ۰/۰۵، معنادار است؛ بنابراین متغیر اندازه شرکت بر ریسک سیستماتیک دارای اثر منفی معناداری می‌باشد.

د) مقدار ضریب محاسبه شده برای متغیر نسبت اهرم مالی، ۱/۲۱۷۴- می‌باشد. با توجه به احتمال معناداری آن (۰/۸۸۱۶)، ضریب موردنظر در سطح خطای ۰/۰۵، معنادار نیست؛ بنابراین متغیر نسبت اهرم مالی بر ریسک سیستماتیک دارای اثر معناداری نمی‌باشد.

۶- و نتیجه گیری و پیشنهادها

هدف از تحقیق حاضر بررسی تاثیر کنترل داخلی و پایداری شرکت بر ریسک سیستماتیک و ریسک خاص در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بوده است. این تحقیق به روش توصیفی- همبستگی انجام شده و از نوع تحقیقات کاربردی است. جامعه آماری تحقیق را کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی یک دوره پنج ساله، از سال ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۵ تشکیل می‌دهند که تعداد ۹۳ شرکت در تمام طول دوره تحقیق در بازار بورس فعال بوده و مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. داده‌های تحقیق از صورت‌های مالی شرکت‌ها استخراج گردیده و با استفاده از مدل‌های رگرسیونی به روش داده‌های ترکیبی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج نشان داد که متغیر اثربخشی سیستم کنترل داخلی بر ریسک سیستماتیک دارای اثر معناداری می‌باشد. و متغیر پایداری شرکت بر ریسک سیستماتیک دارای اثر معناداری می‌باشد. متغیر اندازه شرکت بر ریسک سیستماتیک دارای اثر منفی معناداری می‌باشد. و نهایتاً متغیر نسبت اهرم مالی بر ریسک سیستماتیک دارای اثر معناداری نمی‌باشد.

از آنجایی که پایداری شرکت بر هزینه حقوق صاحبان سهام تاثیرگذار نبوده است پیشنهاد می‌شود سایر موارد از جمله ویژگی‌های کمیته حسابرسی و هیئت مدیره بر این هزینه حقوق صاحبان سهام بررسی شود. با توجه به تایید فرضیه دوم پژوهش مبنی تاثیرگذاری پایداری شرکت بر ریسک غیر سیستماتیک شرکت‌ها پیشنهاد می‌شود به منظور کاهش ریسک غیر سیستماتیک در شرکت‌ها به پایداری شرکت‌ها توجه ویژه ای شود و افشای اطلاعات در ابعاد مختلف زیست محیطی، محصولات و خدمات، منابع انسانی، مشتریان، اجتماعی و انرژی مورد توجه قرار بگیرد.

و نهایتاً محدودیت های تحقیق بصورت زیر بیان میشود با توجه به اینکه تحقیق حاضر با استفاده از داده‌های ۹۳ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران انجام شده است و دربرگیرنده همه شرکت‌ها و صنایع موجود در بورس نمی‌باشد؛ بنابراین به هنگام تعمیم نتایج حاصل از این تحقیق به سایر شرکت‌ها و صنایع بایستی این مسئله مدنظر قرار گیرد. و یکی دیگر از محدودیت‌ها استفاده از داده‌های تاریخی در صورت‌های مالی شرکت‌ها می‌باشد. داده‌های استخراج شده از صورت‌های مالی شرکت‌ها، از بابت تورم تعدیل نشده‌اند؛ بنابراین در صورت تعدیل اطلاعات مذکور، ممکن است نتایج متفاوتی از نتایج فعلی حاصل شود. و نهایتاً از آنجاکه برای سنجش ضعف کنترل داخلی متغیرهای متعددی وجود دارد، به علت مشکلات دسترسی به اطلاعات سایر متغیرها فقط تعداد محدودی از معیارهای سنجش در این تحقیق استفاده شد که این مسئله به عنوان یک محدودیت در سنجش کنترل داخلی مطرح است.

منابع:

- رفیعی شهرکی، هاشمی، سید عباس، قاسمی، محمدرضا، احمدرضا. (۱۳۹۸). تاثیر عملکرد پایداری شرکت برمآزاد بازده سهام و سودآوری. حسابداری و منافع اجتماعی، ۹(۲)، ۱۳۸-۱۱۹. doi: 10.22051/ijar.2018.22009.143
- فاطمه صالحانی، a، مهدیس نیکزاد قادیکلایی، b، (۱۴۰۲). بررسی تاثیر پایداری شرکت بر هزینه حقوق صاحبان سهام و ریسک غیر سیستماتیک شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، چهارمین کنفرانس ملی چالش‌ها و راهکارهای نوین در مدیریت حسابداری و صنعت بیمه، اردبیل ۱۲. پورحیدری، امید، سروستانی، امیر و رحمتاله هوشمند (۱۳۹۱)، تأثیر رقابتی بودن بازار محصول بر هزینه‌های نمایندگی، دانش مالی تحلیل اوراق بهادار، شماره ۱۶، ص ۲۸-۱۳.
۲۹. زلفی، حسن؛ بیات مرتضی (۱۳۹۵). تأثیر محافظه کاری شرطی و غیرشرطی بر ریسک سیستماتیک و غیرسیستماتیک، دانش حسابرسی، شماره ۶۲، ص ۱۲۱-۱۳۶.

۳۰. صادقی شریف، سید جلال؛ اسلامیان، طاهره (۱۳۹۵). بررسی عوامل مؤثر برخلاف قاعده ریسک غیرسیستماتیک، چشم‌انداز مدیریت مالی، شماره ۱۶، ص ۱۱۵-۱۳۴.
۴۶. نوروش، ایرج؛ وفادار، عباس (۱۳۷۸). بررسی سودمندی اطلاعات حسابداری در ارزیابی ریسک بازار شرکت‌ها در ایران، مجله حسابداری، شماره ۱۳۵، ص ۱۶-۲۸.
۱۰. پاکروان، لقمان، ۱۳۹۱، کنترل داخلی و مسئولیت‌پذیری، روزنامه دنیای اقتصاد، شماره ۲۷۸۲، صص ۲۰.
۲۱. حیدری، داریوش؛ محمدی، جمال؛ حیدری، کوروش، ۱۳۹۳، بررسی موانع و مشکلات اجرای کنترل‌های داخلی مطلوب در بخش دولتی، سومین همایش ملی سالیانه علوم مدیریت نوین، گرگان، انجمن علمی و حرفه‌ای مدیران و حسابداران گلستان، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علی‌آباد کتول.
۳۷. شیرین‌زاده، مریم، ۱۳۹۶، بررسی رابطه بین ضعف سیستم کنترل داخلی و کیفیت گزارشگری مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، رشته‌ی حسابداری، موسسه آموزش عالی مقدس اردبیلی، دانشکده حسابداری.
۴۷. لطفعلیان، مهدی؛ ولی‌پور، هاشم، زمستان ۱۳۹۴، بررسی اثربخشی سیستم کنترل‌های داخلی طراحی شده در شرکت نیرو ترانس، فصلنامه علمی پژوهشی دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت- انجمن حسابداری مدیریت ایران، شماره‌ی ۱۶، سال چهارم، ۱-۱۴.
۴۸. محمدپور، فرشاد؛ توکل‌نیا، اسماعیل؛ اکبرپور، مجتبی، دی‌ماه ۱۳۹۲، ارزیابی کنترل داخلی و آثار افشای اطلاعات، ماهنامه بورس، شماره‌ی ۱۰۷، صفحه ۶۲-۶۶.

100. Xu, C. Zhou, Z. (2016). The Study of Internal Control and Over-Investment on Corporate Credit Risk. *Procedia Computer Science*, Vol. 91, Pp. 109 – 113.

126. SnorreLindset, Arne-Christian Lund, Svein-Arne Persson.(2013)." Credit risk and asymmetric information". *Journal of Economic Dynamics & Control*.55. 132–151

Buallay, A. and Al-Ajmi, J. (2019), "The role of audit committee attributes in corporate sustainability reporting", *Journal of Applied Accounting Research*, Vol. 21 No. 2, pp. 249-264.

Correa-Garcia, J.A., Garcia-Benau, M.A. and Garcia-Meca, E. (2020), "Corporate governance and its implications for sustainability reporting quality in Latin American business groups", *Journal of Cleaner Production*, Vol. 260, pp. 0959-6526.

[Gholami, A., Sands, J. and Shams, S. \(2022\), "Corporates' sustainability disclosures impact on cost of capital and idiosyncratic risk", *Meditari Accountancy Research*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. <https://doi.org/10.1108/MEDAR-06-2020-0926>.](https://doi.org/10.1108/MEDAR-06-2020-0926)

Jiao, Yawen. , (2010). Stakeholder welfare and firm value. *Journal of Banking and Finance*, Vol 34, pp 2549–2561.